

Ragadványnévgyűjtés a Jászságban

1. A földrajzi nevek vizsgálata nyilvánvalóvá tette, hogy a személynevek alapos és rendszerszerű számbavétele és értékelése nélkül aligha lehet eredményes munkát végezni. A jász települések földrajzinév-anyagának igen jelentős része tartalmaz személynévi elemet. Különösen sajátos hangulati erőt hordoznak a ragadványnevek, amelyek szintén nem kis számban fordulnak elő a névanyagban. Vizsgálandó lehet továbbá, hogy a földrajzi és ragadványnevekben testet öltő megnevezésmód, névadási szokás hogyan vág egybe, jelentkeznek-e bennük azonos stilisztikai töltés, vagy éppen ellentétes hatásoknak, motivációknak lehetünk szemtanúi.

A ragadványnevek összegyűjtése éppúgy halaszthatatlan feladat, mint a földrajzi nevéké. Szülőfalumban megfigyeltem, hogy kihálnak egyes ragadványnevek is, bár talán nem olyan gyorsan, mint a földrajzi nevek. Éppen ezért a földrajzi nevek összegyűjtését követően, sőt részben azzal párhuzamosan, megkezdtük a Jászság községeiben a ragadványnevek azonos szempontok alapján való gyűjtését. (Bázisintézmény a Jászberényi Tanítóképző Főiskola.) Ennek a munkának nem jelentéktelen előzményei is vannak. Néhány község (Jászapáti, Jászkisér, Jászszentandrás) ragadványnév-anyagát már évekkorábban összegyűjtötték.

2. A gyűjtést főiskolai hallgatók végzik. Először tudományos diákköri foglalkozásokon tisztázzuk a teendőket, és igyekszünk nekik megfelelő elméleti előképzést nyújtani.

A munka — a földrajzi nevek gyűjtéséhez hasonlóan — adatközlők kiválasztásával kezdődik, majd az alábbi TÖRZSLAP kitöltésével folytatódik.

1. .... lakóinak száma a gyűjtés évében: .....
2. A családok száma: .....
3. A század elejétől itt élő családok hozzávetőleges száma: .....
4. Az 1945 után beköltözött családok száma: .....
5. A település lakóinak jellemző foglalkozása:

mezőgazdaság:	.....%
ipar:	.....%
értelmiségi:	.....%
egyéb:	.....%

Ezek az adatok hozzávetőleges képet adnak a község (falu) lakóinak foglalkozásbeli megoszlásáról, a tősgyökeresek és betelepültek arányáról, ebből következően életformájukról, életmódjukról, s ennek ismeretében lehetővé válik életformájuk feltérképezése. A több generáción át öröklődő ragadványnevek elsősorban a paraszti életforma keretei között születtek. (A teljes gyűjtés esetleg egyéb tendenciát is tükrözhet majd). A TÖRZSLAP kitöltéséhez a községi tanácsok nyújtanak segítséget.

A gyűjtés következő fázisa a ragadványnevet viselő személyek adatainak rögzítése a következő kérdések segítségével:

3. Vezeték- és keresztnév: .....
4. Leánykori név: .....
5. Születési hely, idő: .....
6. Az anya leánykori neve: .....
7. Foglalkozás: .....
8. Lakcím: .....

Erre egyrészt a személy pontos azonosítása miatt van szükség a fent említet-
teken kívül, másrészt az öröklődő nevek számbavétele is igényli.

Az ADATLAP 9. pontja a névalak pontos megállapítását és rögzítését kéri a gyűjtőtől. A név rögzítése úgy történik, mint a földrajzi nevek esetében, azaz igyekszünk pontos képet kapni a név népi ejtismódjáról. A 10. pontra adott válasz a név névtani besorolását teszi lehetővé. Rosszalja-e a név viselője, ha ragadványnevéen szólítják? A 11. pedig a név öröklődésére vonatkozó tények rögzítését kívánja a gyűjtőtől. Az öröklődés tekintetében két lehetőséget tesz fel az ADATLAP: Férfi ágon, női ágon. A 12. pont a megkülönböztető nevek előfordulására utal: Hivatalos iratokban fel szokták-e tüntetni a ragadványnevet, esetleg annak kezdőbetűjét? Például: Farkas L.: L. = Lajos; Farkas F.: F = Falu stb. Az utolsó kérdés a névadás indítéka iránt érdeklődik: Miért kapta ragadványnevét?

Az ADATLAP első két pontja a gyűjtés helyét és befejezésének időpontját tartalmazza.

3. Megkülönböztetett figyelmet igényel a cigányság ragadványneveinek összegyűjtése (vö. ÖRDÖG FERENC, Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén. Bp., 1973. 194).

Eddig egyetlen falu (Jászárokszállás) cigányságának ragadványneveit gyűjtöttük össze. A cigányság belső használatú neveit nem könnyű megtudni. Csak olyan gyűjtő vállalkozhat erre a siker reményében, akinek igen jó személyes kapcsolata van velük.

FARKAS FERENC